

Тетяна ГРОХОВСЬКА,

orcid.org/0000-0002-9815-9348

викладач кафедри іноземних мов

Національного університету «Львівська політехніка»

(Львів, Україна) *tetyanavolodymyrivna75@gmail.com*

ЕЛЕМЕНТИ КРАЇНОЗНАВСТВА У ВИКЛАДАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ СТУДЕНТАМ НЕФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті розглянуто деякі аспекти вивчення країнознавчого матеріалу на заняттях з української мови як іноземної. Коротко описано методи подання цього матеріалу, а також деякі методичні проблеми, пов'язані з цим. Подано зразок країнознавчого тексту із завданнями та коментарем. Проаналізовано деякі теоретичні зауваги щодо способів подання країнознавчого матеріалу іноземним студентам.

Елементарний країнознавчий курс чужоземні студенти опановують уже на початковому етапі вивчення української мови, читаючи короткі тексти про Україну, її культуру, географію, історію, знайомлячись із містом, у якому вони живуть і навчаються. Позаяк уже тоді викладач повинен чітко визначити, які відомості про країну будуть необхідні студентам-іноземцям для правильного розуміння прочитаного і почутого і в якій послідовності найкраще ці знання впродовж усього навчального процесу і на кожному занятті подавати. Інформація про країну, підкріплена і розширена ілюстративним матеріалом, може стати одним із найважливіших джерел країнознавчих знань. Викладач може порівнювати факти з різних культур – української та країни походження студентів. Великий обсяг відомостей про Україну можна передати студентам-чужоземцям, якщо використовувати на занятті ілюстративний матеріал – малюнки, схеми, світлини, мапи, картини, відео- та аудіозаписи, інформацію на електронних носіях або залучити додаткову наочність – газети, часописи, листівки, плани міст, рекламні проспекти.

А тому навчальна ілюстрація має бути повністю опрацьована щодо відповідної частки лексичного фону, повинна бути доступною іноземному студентові за манерою виконання, має акцентувати увагу студентів на суттєвих ознаках слів. Цього можна досягти через «підвищення», «посилення» акцентування (кольором, фактурою, товстішими контурними лініями, посиленням тону тощо). Також необхідно враховувати, що семантизовані малюнки повинні бути достовірні у полікультурному плані.

Ключові слова: *країнознавство, аудіовізуальні засоби, методи навчання, підручники і посібники, країнознавчий текст.*

Tetiana GROKHOWSKA,

orcid.org/00000002-9815-9348

Teacher of the Department of Foreign Languages

National University "Lviv Polytechnic"

(Lviv, Ukraine) *tetyanavolodymyrivna75@gmail.com*

ELEMENTS OF COUNTRY STUDIES IN THE PROCESS OF TEACHING UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE OF STUDENTS NON-PHILOLOGICAL SPECIALTIES

In article considered some aspects of the country studies material at the lessons of Ukrainian as a foreign language. A brief description of the methods used to explain this material is provided, as well as some methodological problems related to this. A sample of country text has been submitted tasks and commentary. The purpose of the proposed article is to reveal the peculiarities of learning Ukrainian and of teaching of country studies foreign students studying in non-philological specialties.

In the process of teaching foreign students the Ukrainian language, the teacher should organize the work on country studies so to introduce foreigners to the culture of our people. To achieve this goal, above all need to be defined, what information about the country students will be required to understand correctly read and hear.

Before starting classes in any group the teacher must determine the purpose of the training and pick up the appropriate language material. Suffers effective methods not only is reading the relevant texts but also the use of audiovisual tools, in particular watching movies, cartoons, excursions.

Lots of information about Ukraine you can tell foreign students if used in class illustrative material in the form of drawings, of the diagrams, as photos, as maps, in the forms of video and audio or us in work newspapers, use billboards, use city plans.

Educational material in Ukrainian for foreign students has a purpose: a) communicative goal is aimed at mastering elementary and listening skills, talking, reading and writing; b) generally educational, when foreign students are learning

Ukrainian and get know Ukrainian national culture. Before starting classes in any training group, the teacher needs to select some speech material, to make it clear, what kind of country information students will need for proper understanding of what is read and heard and in sequence best served such to submit knowledge at every lesson.

Key words: country studies, audiovisual means, teaching methods, textbooks and manuals, country text.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується модернізацією освіти в Україні до рівня розвинутих країн світу. Закріплення Конституцією України статусу української мови як державної зумовлює зростання її значення в усіх сферах українського суспільства: вона є мовою державних органів влади, мовою радіо і телебачення, преси, художньої літератури, мовою науки і освіти, засобом спілкування людей у виробничій та культурній сферах. Такі функції української мови актуальні не лише для носіїв мови, а й для іноземців, які тут здобувають освіту. Перед викладачами української мови як іноземної постає **проблема**

пошуку дієвих форм і методів формування полікультурної обізнаності іноземних студентів.

Отже, **метою** запропонованої статті є розкриття особливостей навчання української мови та країнознавства студентів-іноземців нефілологічних спеціальностей. Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких **завдань**: 1) визначити методи та прийоми подання країнознавчого матеріалу на заняттях з української мови як іноземної; 2) ілюструвати їх на прикладі конкретного тексту.

Виклад основного матеріалу. Країнознавство є наукою і навчальною дисципліною, яка комплексно вивчає країни і регіони світу, досліджує, систематизує й узагальнює дані про їхню природу, населення, внутрішні просторові відмінності. У такому контексті предмет «Країнознавство», що викладається для студентів-іноземців факультетів міжнародних відносин, географічних та економічних спеціальностей вишів, виступає як один із провідних у цілісному розумінні процесів, які відбуваються у сучасному світі. Елементарний країнознавчий курс іноземні студенти опановують уже на початковому етапі вивчення української мови, читаючи короткі тексти про Україну, її культуру, географію, історію, знайомлячись із містом, у якому вони живуть і навчаються.

Інформація про країну, підкріплена і розширена ілюстративним матеріалом, може стати одним із найважливіших джерел країнознавчих знань, якщо відповідатиме вимогам типовості, актуальності, стабільності, новизни, а також пізнавальним потребам й інтересам студентів, буде доступною і зрозумілою. Забезпечуючи змістовий бік навчального процесу, така інформація активі-

зує мовленнєву діяльність студентів, сприяє засвоєнню мови. А це означає, що навчальний матеріал з української мови для чужоземних студентів передбачає дві мети: а) комунікативну, спрямовану на оволодіння елементарними уміннями та навичками слухання, говоріння, читання і письма, та б) загальновиховну, коли студенти-іноземці вивчають українську мову та пізнають українську національну культуру.

Тому перш ніж розпочати заняття у будь-якій навчальній групі, викладачеві необхідно визначити мету навчання й відібрати відповідний мовний і мовленнєвий матеріал. Так само слід організувати країнознавчу роботу, спрямовану на ознайомлення з культурою народу, мову якого вивчають іноземні студенти. Викладач повинен чітко визначити, які відомості про країну будуть необхідні його студентам для правильного розуміння прочитаного і почутого, і в якій послідовності найкраще ці знання впродовж усього навчального процесу і на кожному занятті подавати.

Загальний обсяг і характер країнознавчого матеріалу значною мірою залежить від того, наскільки студенти-іноземці ознайомлені з Україною (її культурою, мистецтвом, традиціями, історією, господарством, політикою, нормами поведінки тощо), а також від їхніх зацікавлень різними сферами життя українців.

Розрізняють три види навчальних текстів – малий, середній і великий. Призначення тексту (довідковий, інформаційно-фактичний, художній) визначає його обсяг. Малий текст містить не більше 600 знаків, зазвичай він виконує в навчальному процесі інформативно-додаткову функцію: його додають до інших текстів або він має входити до вправ. За інформаційною насиченістю такий текст є монофакторним: його можна звести до однієї тези для обов'язкового запам'ятовування. Середній текст більший від малого у п'ять разів, він містить більше 3 тис. знаків і за призначенням може бути інформативно-основним. Такий текст є поліфакторним, тобто може містити кілька тез, але важливо, щоб він був однотемним. Великий текст більший за середній у три рази, а малий – у п'ятнадцять разів і містить не більше 9 тис. знаків. За призначенням великий текст є інформативно-основним, а в інформаційному аспекті – поліфакторним та багатотемним. Така типологія текстів

щодо їх обсягів відповідає ефективному досягненню різних цілей (Верещагин, 1983: 158–159) враховувати у роботі із розвитку діалогічного та монологічного мовлення іноземних студентів, під час розробки системи вправ.

У процесі навчання української мови студенти-іноземці оволодівають іншомовним спілкуванням, у них формується певний рівень комунікативної компетенції, зокрема мовної і мовленнєвої. Це уміння вибирати і використовувати мовні форми для здійснення комунікативних намірів у конкретних ситуаціях, уміння враховувати культурні особливості, правила вербальної і невербальної поведінки в типових ситуаціях спілкування. Попередню роботу з відбору інформації можна значно полегшити завдяки посібникам і підручникам, енциклопедіям, ілюстрованим українським виданням.

Досить ефективними методами є не лише читання відповідних текстів, а й використання аудіовізуальних засобів, зокрема перегляд фільмів, мультфільмів, організація культпоходів та екскурсій. Цікавими і придатними для використання у роботі з іноземцями є перегляд сучасних документальних фільмів «Україна. Повернення історії» режисера Акіма Галімова, «Людина з кіноапаратом», «Легенда про княгиню Ольгу» режисера Юрія Ілленка та інші. Окрім тем українознавчого характеру, також можна використовувати тексти, у яких йдеться про приклади гуманності та толерантності у взаєминах між людьми, наприклад, «Норми поведінки й правила етикету в Україні та інших країнах», «Культурні реалії, звичаї і традиції України, англійських та інших країн світу», «Українські фольклорні вирази (приказки, прислів'я)». Викладач може запропонувати студентам відшукати приклади поважливого ставлення до людей, тварин, думок інших у періодичних виданнях, художній літературі чи кінематографі. Даючи відповідь на поставлене завдання, чужоземці вчать створювати монолог-міркування / переконання, виражати своє ставлення до фактів чи подій, формулювати критичну оцінку, використовуючи елементи розмірковування та аргументації. Тому викладач повинен усі вправи і завдання підбирати таким чином, щоб вони були вмотивованими, посилюючими за обсягом, залучали різні види пам'яті, сприймання і мислення, містили полікультурний та українознавчий компонент, активізували пізнавальну і розумову діяльність студентів-іноземців.

Добре знаючи українську дійсність, викладач може порівнювати факти з різних культур – української та країни походження студентів. Зняти

труднощі у сприйнятті нових релей слід ще до початку роботи на занятті. Для цього у попередній розповіді варто пояснити, розширити, поглибити інформацію про національну особливість тих явищ, про які йтиметься на занятті.

Великий обсяг відомостей про Україну можна передати іноземним студентам, якщо використовувати на занятті ілюстративний матеріал – малюнки, схеми, світлини, мапи, картини, відео та аудіозаписи, інформацію на електронних носіях або залучити додаткову наочність – газети, часописи, листівки, плани міст, рекламні проспекти.

Є. Верещагин та В. Костомаров зазначають, що важливий принцип змістового насичення малюнка чи світлини – це навчально-методична доцільність, тобто: 1) наявність полікультурного наповнення; 2) демонстрація багатонаціональності культури; 3) сучасність; 4) актуальний історизм; 5) типовість відображених явищ дійсності (Верещагин, 1983: 213).

Викладач має знати, що студенти можуть по-різному сприйняти і зрозуміти зображуване. Невідоме зазвичай не бачать або ледве бачать (так званий ефект «дивлюся, але не бачу»). Нерозуміння можна зняти, якщо звернути увагу чужоземних студентів на національно-специфічне та істотне. А тому, по-перше, навчальна ілюстрація має бути повністю опрацьована щодо відповідної частки лексичного фону, по-друге, ілюстрація повинна бути доступною іноземному студентові за манерою виконання, по-третє, полікультурна семантизуюча ілюстрація повинна акцентувати увагу студентів на суттєвих ознаках слів. Цього можна досягти через «підвищення», «посилення» акцентування (кольором, фактурою, товстими контурними лініями, посиленням тону тощо). Також необхідно враховувати, що семантизовані малюнки повинні бути достовірні у полікультурному плані. С. Рамізова довела, що спеціальна графічна обробка головних смислових частин зображення і деталей національно-культурного фону більше ніж на 60% підвищує адекватну впізнаність предметів та явищ порівняно з малюнками без акцентування (Верещагин, 1983: 215). Активізувати мовлення, створити мотив говоріння можуть допомогти побутові сценки. Вони допомагають зосередитися на проблемі, яка цікавить студента, дає йому нагоду висловити власну оцінку того, що відбувається. Усе це наближує заняття до реального спілкування, що є важливим для підвищення ефективності навчання мови. Варто запропонувати студентам охарактеризувати дійових осіб чи придумати діалоги тощо. З погляду лінгвокраїнознавства важливо, щоб

соціальні типи, мотиви поведінки героїв були правильно пояснені, діалоги містили ті фрази, які насправді вживають мовці у певній ситуації. Через цікаві подробиці, типові сценки, яскраві побутові факти, відтворені художником або фотографом, через документальний матеріал іноземці можуть ознайомитися із сучасною українською дійсністю. Елементи країнознавства містить низка підручників з української мови як іноземної, наприклад: «Українська мова для іноземців» (автори А. Чистякова, Л. Селівестрова, Т. Лагута), «Украинский язык для начинающих» (автори З. Терлак, О. Сербенська), «Розмовляймо українською» (автори Г. Макарова, Л. Паламар, Н. Присяжнюк), підручник для франкомовних слухачів «L'Ukrainien: Cours d'initiation pour francophones» (автор Олексій Данильченко), «Modern Ukrainian» (автор Ася Гумецька) та інші.

Отже, ми розглянули деякі найважливіші теоретичні аспекти щодо методів і способів подачі країнознавчого матеріалу у процесі навчання української мови студентів-іноземців. Для втілення практичних умінь навичок пропонуємо зразок лінгвокраїнознавчого тексту, що входить до посібника «Місто Лева», призначеного для іноземних студентів, які навчаються у вишах міста Львова, укладеного викладачами кафедри іноземних мов Національного університету «Львівська політехніка».

Коментар до тексту

Кнайпа (діал.) – заклад, де подають спиртні напої.

Козак – вільна озброєна людина, що у 15–18 ст. жила на півдні України та брала участь у військових діях проти татарсько-турецьких, московських і польських військ

Наїдки – страви.

Неквапливо – не поспішаючи, повільно.

Ресторація (діал.) – ресторан.

Смаколики (діал.) – смачна їжа.

Цукерня (діал.) – кондитерська.

Часописи – газети, журнали, що виходять періодично.

Завдання 1. Прочитайте назву «Тільки у Львові» і скажіть, про що, на вашу думку, текст.

Завдання 2. Які з цих слів стосуються до слова «кав'ярня»: *смачна, львівська, солодка, чудова, популярна, затишна, віденська, дешева, старовинна, дорога, цукрова, різна?* Утворіть з ними словосполучення та введіть їх у речення за зразком: *Я зустрів її в одній львівській кав'ярні.*

Завдання 3. Прочитайте текст і дайте йому свою назву.

Тільки у Львові

Ритуал приготування і пиття кави у львів'ян є частиною національної культури, марно називають українським Віднем. Тут горняк кави асоціюється з моментом спокою між напруженими частинами дня або з ранковим пробудженням, коли людина залишається наодинці зі своїми думками або неквапливо розмовляє з друзями чи рідними.

Кавопиття у Львові асоціюється з ім'ям козака Юрія Кульчицького. У 1683 році, коли турки взяли в облогу Відень, Юрій врятував місто. Він переодягнувся у турецький одяг і пройшов через турецьке військо, щоб попросити інше австрійське військо допомогти віденцям. У такий спосіб віденці отримали допомогу і перемогли турків. За цей вчинок віденці щиро нагородили Юрія Кульчицького. Подарували йому 300 мішків турецької кави. Перебуваючи в Туреччині, Юрій ознайомився із технологією приготування напою, яку вмів пристосувати до смаків європейців – почав додавати до кави цукор. Так з'явилася відома кава по-віденськи. Згодом Юрій Кульчицький відкрив у Відні кілька кав'ярень. Модна тенденція швидко прийшла у Львів.

Масово львівські цукерні розпочали завоювання львів'ян та гостей міста на початку 1800-их років. Заклади були такі популярні, а кухня та солодощі такі смачні, що Львів зі своїми ресторанами створював конкуренцію віденським цукерням, а австрійці з Відня приїжджали погоститися солодкими смаколиками до Львова.

Із середини 19 століття побудовано дуже багато цікавих кав'ярень. Наприклад, у Львові існувала кав'ярня «Центральна», яка була відкрита до третьої години ночі. Крім чудової кави та вишуканих наїдків, відвідувачам пропонували великий вибір часописів різними мовами, в очікуванні замовлення можна було пограти у більярд, для жінок був облаштований окремий салон.

Були у Львові й так звані «дешеві кухні». Під час I Світової війни, щоб допомогти бідним жителям міста і родинам солдатів Львова, створено «дешеві кухні», де ціна звичайного обіду була символічною. Щоденно готували і продавали майже 40 тисяч обідів.

На жаль, більшість старовинних цукерень, ресторанів та кнайп не збереглася до нашого часу. Але з-поміж тисяч закладів громадського харчування, які існують тепер у Львові, є й такі, що змогли пережити декілька воєн, окупацій та й просто важких часів. Заклади, які мають десятки років, хоч і міняли неодноразово свої назви та власників, проте залишилися

не тільки незруйнованими, а з новими традиціями інтер'єру та кухні.

Завдання 4. Дайте відповіді на питання.

1. Як по-іншому називають Львів?
2. З ким асоціюється кавопиття у Львові?
3. Що подарували Юрію Кульчицькому віденці?
4. Коли почали масово з'являтися львівські кав'ярні?
5. Що таке «дешева кухня» у Львові?
6. Чи збереглися у Львові старовинні кав'ярні?
7. Чи любите ви каву? Як часто ви її п'єте?
8. У який спосіб ви зазвичай готуєте каву?

Завдання 5. До поданих слів доберіть синоніми з тексту:

невисока ціна, їдальня, вбогі мешканці, ласощі, віч-на-віч, часто, пов'язано з іменем, добірні страви

(див. у тексті рядки 4, 6, 20, 23, 27, 28, 31, 34)

Завдання 6. Яке з цих тверджень **неправильне**?

1. Горнятко кави асоціюється зі спокоєм, відпочинком, дружньою розмовою.
2. Львівські цукерні не були дуже популярними, порівняно з віденськими.
3. У кав'ярнях можна було читати газети, грати у більярд, їсти вишукані страви.
4. У «дешевих кухнях» бідні львів'яни могли пообідати майже безкоштовно.
5. Більшість старовинних цукерень не збереглися, але деякі існують дотепер.

Завдання 7. Оберіть із дужок правильний варіант.

1. У «дешевих кухнях» ціна звичайного обіду була (магічною, символічною, алегоричною).
2. Ритуал приготування і пиття кави у львів'ян є частиною (національної, соціальної, політичної) культури.
3. Віденці щиро нагородили Юрія Кульчицького – подарували йому 300 (пакетів, мішків, кілограмів) турецької кави.
4. Львів зі своїми рестораціями створював конкуренцію (віденським, берлінським, варшавським) цукерням.
5. Кавопиття у Львові асоціюється з ім'ям (козака, купця, гетьмана) Юрія Кульчицького.
6. Кав'ярня «Центральна» у Львові була відкрита до (півночі, першої години ночі, третьої години ночі).
7. Юрій Кульчицький ознайомився із технологією приготування кави, перебуваючи (в Польщі, у Відні, в Туреччині).

Завдання 8. Прочитайте текст пісні «Тільки у Львові» Чи всі слова у ній зрозумілі для вас? Якою мовою, на вашу думку, написано пісню?

Най енші шукають на вербах грушок
 В Мюнхені, Парижі, Торонті,
 Мене ж Бог боронить від хибних думок,
 Зі Львова я ані на крок.
 Бо де ще є людям так файно, як ту? –
 Тільки ві Львові.
 Бо де ще зубачиш таку красоту? –
 Тільки ві Львові.
 Ховаймо на спід тягар наших бід,
 І в Штати нема чо тікати.
 Таж пиво у нас холодне, як лід,
 Дівчата солодкі, як мід.

Бо де ще є людям так файно, як ту? –
 Тільки ві Львові.
 Бо де ще зубачиш таку красоту? –
 Тільки ві Львові.
 Ховаймо на спід тягар наших бід,
 І в Штати нема чо тікати.
 Таж пиво у нас холодне, як лід,
 Дівчата солодкі, як мід.

Бо де ще є людям так файно, як ту? –
 Тільки ві Львові.
 Бо де ще зубачиш таку красоту? –
 Тільки ві Львові.
 Ховаймо на спід тягар наших бід,
 І в Штати нема чо тікати.
 Таж пиво у нас холодне, як лід,
 Дівчата солодкі, як мід.

Ну де ще zobачиш таку красоту? –
 Тільки ві Львові.
 Роздінуть, роззують, ще й писок наб'ють,
 Тільки ві Львові.
 Якби ще десь раз я вродитисі вмів, то
 Тільки ві Львові.
 Так люблю той Львів, що бракує ми слів,
 Львів – то є Львів.
 На світі є Відень, Гонконг і Нью-Йорк,
 Я ж нігди туди не поїду,
 Бо зроду не схильний до хибних думок,
 Зі Львова я ані на крок...

(Слова – Емануел Шлехтер, музика – Генрик Варс, обробка слів, переклад – Богдан Стельмах).

Завдання 9. Спробуйте «перекласти» текст пісні сучасною українською мовою.

Завдання 10. Поміркуйте, які з поданих слів мають форму однини. Складіть зі всіма ними по одному словосполученню.

Солодощі, дощі, кущі, вищі, ревнощі, ласощі, тещі, пахощі, труднощі, прянощі, борщі, найкращі.

Висновки. Навчаючи іноземних студентів української мови, викладачеві слід організувати країнознавчу роботу, спрямовану на ознайомлення з культурою нашого народу. А щоб досягти такої мети, передусім потрібно чітко визначити, які відомості про країну будуть необхідні студентам для правильного розуміння прочитаного і почутого і в якій послідовності найкраще ці знання подавати. З погляду лінгвокраїнознавства важливо, щоб соціальні типи, мотиви поведінки героїв були правильно пояснені, діалоги містили ті фрази, які насправді вживають мовці у певній

ситуації. Через цікаві подробиці, типові сценки, яскраві побутові факти, відтворені художником або фотографом, через документальний матеріал необхідно ознайомлювати чужоземних студентів із сучасною українською дійсністю. Великий обсяг відомостей про Україну можна передати іноземним студентам, якщо використовувати на занятті ілюстративний матеріал.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азарова Л. С. Країнознавство для слухачів-іноземців підготовчого відділення: Навчальний посібник / Азарова Л. С., Горчинська Л. В., Зозуля І. С., Солодар Л. В. Вінниця, ВНТУ, 2010. 74с.
2. Азарова Л. С. Українська мова для слухачів-іноземців підготовчого відділення: Навчальний посібник / Азарова Л.С., Зозуля І.С., Солодар Л.В. Вінниця: ВНТУ, 2010. 121 с.
3. Верещагин Е. М. Язык и культура: Лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного / Верещагин Е. М., Костомаров В. Г. 3-е изд., перераб. И доп. Москва : Русс. Яз. 1983. 269 с.
4. Зайченко Н. Ф. Практичний курс української мови для іноземців: усне мовлення / Зайченко Н. Ф., Воробйова С. А. К: Знання України, 2008. 324 с.
5. Іванець Т. Ю. Українська мова для іноземних студентів. Соціально-політична сфера спілкування : Навчальний посібник. Вінниця : ВНТУ, 2010. 62 с.
6. Корженко В.Я. Українська мова для іноземних студентів. Країнознавство : навч. посіб. / Корженко В. Я., Горчинська Л. В., Абрамчук О.В. Вінниця : ВНТУ, 2002. 78 с.
7. Палінська О. Крок-2 (рівень В1). Українська мова як іноземна: книга для студента. Львів : Дон Баско, 2014. 160 с.

REFERENCES

1. Azarova L. S. Krainoznavstvo dlia slukhachiv-inozemtsiv pidhotovchoho viddilennia: Navchalnyi posibnyk [Country studies for foreign students of the preparatory department: Tutorial]. Azarova L.Ie., Horchynska L.V., Zozulia I.Ie., Solodar L.V. Vinnytsia, VNTU. 2010. 74 p. [in Ukrainian]
2. Azarova L. Ie. Ukrainska mova dlia slukhachiv-inozemtsiv pidhotovchoho viddilennia: Navchalnyi posibnyk [Ukrainian language for foreign students of the preparatory department: Tutorial]. Azarova L. Ie., Zozulia I. Ie., Solodar L. V. Vinnytsia : VNTU. 2010. 121 p. [in Ukrainian]
3. Vereshchahyn E. M. Yazyk i kultura: Lnhvostranovedenye v prepodavanyu ruskoho yazyka kak ynostrannoho [Linguistic studies in the teaching of Russian as a foreign language]. Vereshchahyn E. M., Kostomarov V.H.- 3-e yzd., pererab. Y dop. Moscow : Russ. Yaz. 1983. 269 p.[In Russian]
4. Zaichenko N. F. Praktychnyi kurs ukrainskoi movy dlia inozemtsiv: usne movlennia [Practical course of Ukrainian language for foreigners: oral speech]. Zaichenko N. F., Vorobiova S.A. Kyiv : Znannia Ukrainy. 2008. 324 p. [in Ukrainian]
5. Ivanets T.Iu. Ukrainska mova dlia inozemnykh studentiv. Sotsialno-politychna sfera spilkuvannia: Navchalnyi posibnyk [Social and political sphere of communication: Tutorial]. Ivanets T.Iu. Vinnytsia : VNTU. 2010. 62 p. [in Ukrainian]
6. Korzhenko V.Ia. Ukrainska mova dlia inozemnykh studentiv. Krainoznavstvo: navch. posib. [Ukrainian for foreign students. Country studies: Tutorial]. Korzhenko V.Ia., Horchynska L.V., Abramchuk O.V. Vinnytsia : VNTU. 2002. 78 p. [in Ukrainian]
7. Palinska O. Krok-2 (riven B1). Ukrainska mova yak inozemna: knyha dlia studenta [Step2 (Level B1). Ukrainian as a foreign language: book for student]. Olesia Palinska. Lviv : Don Basko, 2014. 160 p.[in Ukrainian]